

Folketinget – Erhvervsudvalget
Udvalgssekretariatet, FSF
Christiansborg, den 2. juni 2006

Til

udvalgets medlemmer og stedfortrædere.

ERU - rejserapport vedr. Indien

Vedlagte udkast til rejserapport drøftes på et kommende udvalgsmøde, 21. juni 2006.

Forslag til ændringer eller til supplerende bemærkninger til rapporten kan sendes til sekretæren inden mødet eller fremlægges på mødet.

Med venlig hilsen
Finn Skriver Frandsen,
udvalgssekretær.

Indien - rapport om studierejse

(udkast til rapport - drøftes på udvalgsmødet 21. juni 06 – send gerne mails med kommentarer til FSF forud for mødet)

Bombai - New Delhi - Bangalore: 11. - 19. februar

2006

Indholdsfortegnelse

1. Erhvervsudvalgets delegation s. 2.
2. Rejseforberedelser, budget mv. s. 3
3. Sammenfatning: Elefanten Indien s. 5
4. Besøg (virksomheder, organisationer, mv.) s. 9
5. Bilag 1: Elefanten vers. tigeren s. 15
6. Bilag 2: Program s. 16

(Bilag 2 er kun med i endelig udgave)

1. Erhvervsudvalgets (ERU) delegation

1. Kurt KIRKEGAARD MF (V), formand
2. Kim ANDERSEN, MF (V)
3. Jens Hald MADSEN MF (V)
4. Inger STØJBERG MF (V)
5. Niels SINDAL MF (S)
6. Frode SØRENSEN MF (S)
7. Anne Marie MELGAARD MF (S)
8. Karen HÆKKERUP MF (S)
9. Mogens JENSEN MF (S)
10. Jens Chr. LUND MF (S)
11. Colette BRIX MF (DF), næstformand
12. Morten ØSTERGAARD MF (RV)
13. Poul Henrik HEDEBOE MF (SF)

Udvalgssekretariatet

14. Finn Skriver FRANDSEN, udvalgssekretær (referent)
15. Karen Munk CHRISTENSEN, udvalgssekretær
16. Lis Grønnegård RASMUSSEN, kontorchef, 2. udvalgssekretariat

Deltagere fra ministerierne:

17. Anne STEFFENSEN, ambassadør, UM, Danmarks Eksportråd
18. Jens BØDTCHER-HANSEN, direktør, Økonomi- og Erhvervsministeriet

Der var fire frameldinger, én i december og tre i februar, den sidste på afrejsedagen.

Den danske ambassadør i Indien, Michael Sternberg, og ambassadesekretær Joakim Larsen samt konsul Vinay Capila modtog delegationen i Mumbai og fulgte delegationen på rundrejsen. Desuden deltog enkelte medarbejdere fra ambassaden under besøget i New Delhi og enkelte medarbejdere fra generalkonsulatet i Bangalore under besøget i Bangalore.

2. Rejseforberedelser

Udvalget besluttede sig på et udvalgsmøde 16. juni 2005 til at foretage en studierejse til Indien i 2006, i vinterferieugen inklusiv begge weekender. En første tilmelding skete på grundlag af en skitse over rejsens temaer, jf. ERU, 2. samling 2004-2005, alm. del - bilag 302. 16 medlemmer tilmeldte sig, hvoraf 12 medlemmer deltog i rejsen, jf. deltagerlisten, s. 3. Den 22. december 2005 omdeltes et bilag med programudkast, rejseinformationer og budgetforudsætninger, og udvalget havde en drøftelse af rejsen på mødet 26. januar 2006, jf. alm. del – bilag 163 og. alm. del – bilag 210.

Kort før afrejsen havde udvalget 9. februar 2006 besøg af den indiske ambassadør i København, Mr. Partha Sarathi Ray, jf. alm. del – bilag 223, gav en briefing om indiske forhold, herunder økonomi- og produktionsforhold. Endvidere fik udvalget en gennemgang af Industrialiseringsfonden for Udviklingslandene, IFU, bl.a. ved direktør Sven Riskær, der særligt gennemgik aktiviteterne i Indien, jf. alm. del – bilag 168.

Muhammedtegninger og pressemeddelelse

Da der havde været demonstrationer i Indien vedr. de danske Muhammed-tegninger i Morgenavisen Jyllands-Posten i ugerne op til afrejsen, blev der ikke udsendt pressemeddelelse forud for Erhvervsudvalgets afrejse af hensyn til udvalgets sikkerhed. Da budgettet for en rejse normalt nævnes i pressemeddelelsen, er det i stedet medtaget her i rejserapporten.

Budget og regnskab for rejsen

Det samlede budget baseret på 18 deltagere var ca. 400.000 kr. Rent faktisk skulle udvalgets budget kun bære 15 deltagere fra Folketinget samt visse afbestillingsomkostninger vedr. sent aflyste rejser.

Regnskab for rejsen: (afsnit ej færdigt, der mangler regninger fra UM)

fly: ca. 12.000 kr. pro pers. heraf ca. 3000 kr. lokalt.

hoteller: ca. 8.000 kr. pro pers.

dagpenge: ca. 1.500 kr. pro pers., da ca. halvdelen af dagpengene var trukket på grund af betalte arrangementer, bl.a. ambassadormiddag, 2 buffet-receptioner betalt af delegationen, flyspisninger samt morgenmad inkluderet i hotelprisen.

Samlet ca. 21.500 kr. pro pers. eller totalt ca.322.500 kr. for studierejsen på ni dage. Der kan således forventes overført ca. 125.000 kr. til en forventet studierejse i 2007.

Rejserapporten godkendt (afsnit ej færdigt)

Et udkast til denne rapport blev behandlet og godkendt på udvalgs mødet XX.XX.2006. Der var en (nogle??/række??) bemærkninger, som er indarbejdet i denne endelige udgave

3. Sammenfatning: Elefanten Indien

Mange indere og indienskyndige har overfor udvalget sammenlignet Indien (den store stabile elefant) med Kina (den hurtige tiger). Begge lande har godt 1 mia. indbyggere, og da Erhvervsudvalget tidligere har besøgt Kina og Hong Kong, opregnes der en række ligheder og forskelligheder i bilag 1.

3 destinationer: Mumbai - New Delhi – Bangalore. New Delhi i nord er føderalregeringens og mange større virksomheders og organisationers hjemsted, Mumbai (Bombay) er det finansielle centrum beliggende i den mest industrialiserede indiske delstat (Maharashtra) mod øst, hvor Bangalore i syd er kendt som Indiens Silicon Valley.

Befolkning. Udvalget besøgte altså tre storbycentre, som repræsenterer den bymæssige, højtudviklede del af Indien, bl.a. befolket med dele af middel- og overklassen, altså de ca. 150-250 mio. indbyggere ud af den ca. 1,2 milliard store befolkning. I den anden ende af skalaen har Indien udstrakte landområder, hvor det mindre udviklede Indien findes. Befolkningen er forholdsvis ung – og i 2020 vil Indien stadig have 2/3 af befolkningen i den erhvervsaktive alder (15-65 årige), hvilket er udtryk for et enormt potentiale.

Demokrati. Indien er et demokrati, der blev løsrevet fra det engelske styre i 1947 og som fra 1950 blev en republik med ny forfatning. Man havde det første valg efter den nye forfatning i 1952 og har siden haft demokratiske valg. I dag leder det stadig Gandhi/Nehru-ledede Kongresparti regeringen med bl.a. Kommunistpartiet som støtteparti. Siden uafhængigheden har Indien haft et demokrati, der har udfoldet sig i flere retninger: Fra 1961 - 91 havde man nationaliseringer inden for en række sektorer, men efter 1991 har man haft liberaliseringer, dog med en vis opbremsning, siden den nuværende Kongresparti-ledede regering trådte til, idet denne må tage hensyn til støttepartiet kommunisterne.

På føderalt niveau har man et tokammersystem med et folkevalgt andetkammer (Lok Sabha) og et førstekammer (Rajya Sabha), der fortrinsvis består af delstatsrepræsentanter.

Landbrugsreform-regering. Det var overraskende for de fleste iagttagere, at Kongrespartiet (med Sonia Gandhi som formand) genvandt regeringsmagten ved sidste valg. Partiet havde ført en meget aktiv valgkamp i de meget folkerige landdistrikter og lovet udvikling

af disse ofte meget fattige områder. Regeringen har også efter sin tiltræden lagt vægt på at udvikle landområderne og deres produkter, produktion samt forarbejdning og eksporten heraf.

Landområderne er i dag præget af stor grad af selvforsyning og er næsten uden for den fælles økonomi. Et væsentligt perspektiv er naturligvis at få inddraget de store, næsten selvforsynende landområder i en styrket produktion, hvor der bliver skabt overskudsproduktion af råvarer, som kan bearbejdes på (nye) agrovirksomheder og sælges ud af regionen eller endog ud af Indien. Dette kan medvirke til at mindske de meget store forskelle mellem landområdernes fattigdom/isolering og de meget stærkere og rigere bysamfund.

Arbejdsmarked. Indien har et meget stort arbejdsmarked med mange uddannede. En betragtelig del af befolkningen kan tale engelsk og en lang række videregående uddannelser foregår helt eller delvist på engelsk, der sammen med hindi er de to største af de officielle modersmål. De gode (sprog) kundskaber har fremmet Indiens internationalisering. Arbejdsgiverne fore-trækker kontraktansættelse (et antal måneder), for at undgå de bindinger som en fastansættelse medfører. Der kan naturligvis være flaskehalse på det indiske arbejdsmarked, men grundlæggende er der en meget stor arbejdskraftreserve, og som nævnt vil den demografiske udvikling øge tilgangen til arbejdsmarkedet i en række år fremover, bl.a. i modsætning til Kina.

Uddannelse. Indien har siden selvstændigheden i 1947 prioriteret højere uddannelser, og har således mange og også meget gode universiteter, tekniske højskoler mv. Mange indere tager videregående uddannelser i Indien, men en del tager også yderligere uddannelse i udlandet, specielt i USA og England.

Nu søger man også i stadig videre omfang at sætte ind med styrkelse af grundskolingen i Indien.

Åbner økonomien. Mens Indien var en lukket økonomi i en årrække op til 1991, hvor maksimalt 40 pct. af økonomien var fri økonomi, er den indiske økonomi siden åbnet væsentligt op. Der er politiske overvejelser om salg af statslige lufthavne og havne, diskussioner om statens eventuelle fortsatte ejerandel og diskussion af tempoet af dette salg. Liberaliseringen omfatter i øvrigt også yderligere muligheder for udenlandske investorer.

Udenlandske investeringer. Indien får færre investeringer (80-90 mia. USD) udefra end Kina (350 mia. USD), men har derfor også en mindre afhængighed af fremmed kapital.

Mahatma Gandhis erhvervspolitik. Gandhi havde allerede i 1920'erne lanceret en erhvervspolitisk pointe, der både handlede om uafhængighed af det engelske imperium og om skabelse af produktionsværdier i Indien: Inderne skulle efter Gandhis opfattelse ikke producere bomuld, som blev eksporteret uforarbejdet i baller til England, for derefter at

importere det dyre færdigvævede klæde tilbage til Indien. Gandhi opfordrede enhver inder til selv at karte, spinde og (hånd)væve sin dragt.

Indiens aktuelle erhvervs politik. Denne ide om selv at skabe værdierne og ikke blot eksportere ubearbejdede råvarer præger fortsat Indien. I en periode førte det til udstrakt nationalisering af nogle industrier eller til høje beskyttelsestoldsatser, men siden 1991 har Indiens politiske holdning været for en åbning af økonomien, hvor man søger at skabe et konkurrencedygtigt Indien på verdensmarkedet for såvel varer som tjenesteydelser. Nogle tjenesteydelser endda med meget stort vidensindhold, hvilket udvalget så en række eksempler på. Således har man stadig sine egne bilfabrikker, f.eks. TATA, men man har også japanske og amerikanske bilfabrikker. L&T, som delegationen besøgte er også et eksempel på en virksomhed, der har udviklet sig både under den lukkede økonomi og nu også efter åbningen. Dens omsætning og beskæftigelse vokser fortsat, skønt en række af dens produktioner nu er i international konkurrence.

Indiens meget aktive deltagelse i WTO-forhandlingerne er en integreret del af Indiens skabelse af en selvstændig og god økonomi i en (ny) verden med mere international arbejdsdeling og konkurrence.

Erhvervsområder og -zoner. En del af liberaliseringsbølgen har været fjernelse af en række restriktioner i forbindelse med erhvervelse af jord til virksomhedsbyggeri. Der udlægges nu megen jord til virksomhedsbyggeri, som i storbyernes udkant vokser med stor hast. Indien har oprettet en række specielle økonomiske zoner, hvoraf 11 allerede er operationelle, hvor der f.eks. gives told- og andre lempelser.

Politikskiftet i 1991 betød også en liberalisering af lokaliseringen af industrierne.

Vidensindustrier. Indien har i de seneste 5-10 år haft stabile fremskridt og kontinuert vækst, ca. 8 pct. årligt, med vækst bl.a. i nogle højt udviklede vidensindustrier, bl.a. i informationsteknologi, bio-teknologi og farmaceutisk industri.

Indiske high-tek virksomheder er en blanding af rene indiske virksomheder og outsourced/off-shored datterselskaber af (ofte) store internationale virksomheder.

Krav om hurtigt pay-back. Erhvervsforskningsudgifter i virksomheder skal som andre investeringer give et hurtigt pay-back. En biotek-direktør fortalte delegationen, at allerede inden for et år skal forskningen helst give resultater - enten som patenter der kan sælges, eller som produktion der straks kan igangsættes og sælges -og som endda meget hurtigt skal give overskud. Man gjorde fra indisk side opmærksom på, at man ikke har generøse statslige udviklingsfonde, som i rigere lande.

Infrastrukturudvikling. Infrastrukturen i Indien har mange flaskehalse, hvor Kina synes at have været bedre til at udbygge infrastrukturen i tættere takt med væksten i virksomhederne og bl.a. væksten i distributionen. Indiens infrastrukturproblemer er umiddelbart synlige på motorveje, i havne samt i bytransportsystemer. Indien forventer en vækst i infrastrukturektoren på op mod 15 pct. pr. år. Således skal en øget del af de centrale budgetter fremover gå til infrastrukturprojekter. For bl.a. at lette det offentlige udgiftspres er en privatisering af f.eks.(luft)havne under overvejelse og delvis realisering. Således har Maersk f.eks. købt sig ind i 1-2 havne.

Indien har ikke store offentlige budgetter til erhvervsfremme, men prioriteringen af infrastrukturen har et stort erhvervsmæssigt potentiale og fremmer naturligvis de erhverv, der leverer elementer til infrastrukturen, f.eks.: jernbaner og tog, veje og køretøjer samt havne, eller som evt. forsøger at købe eller etablere infrastruktur (motorveje, havne osv.).

Landbruget en vigtig erhvervssektor. Tilsvarende er der et politisk pres - men i mindre grad offentlige midler - for at styrke udviklingen af nye kornsorter og andre afgrøder samt for en forøget bearbejdning af de færdige afgrøder, så Indien gennem større produktion og yderligere bearbejdning af de høstede afgrøder mv. kan øge værdien af landbrugsproduktionen - en øget værdi, der tilmed vil tilfalde de økonomisk og udviklingsmæssigt svage landområder. Dette udviklingspres fremmer naturligvis - lige som infrastrukturpreset - en lang række virksomheder, herunder biotek-virksomheder, der kan udvikle nye kornsorter eller nye bearbejdningsmetoder for specifikke afgrøder. I Indien så man f.eks. GMO, som endnu en mulighed for at styrke f.eks. udvikling af landbrugssektorens økonomi, f.eks. ved at udvikle GMO-såsåed - og man havde ikke nogen forståelse for de europæiske bekymringer om GMO.

Energi. Indien har som Kina stor importafhængighed af energi, hvorfor man bestandigt søger at øge produktionen af egen energi i form af vedvarende energi, der udgør godt 20 pct. af produktionen (især vindkraft og vandkraft, men også f.eks. solenergi kunne være et element). Danske vindmøller har en betydelig markedsandel, og der er et stort potentiale i det stærkt voksende marked. De nuværende kernekraftværker producerer kun 2-3 pct. af Indiens el., hvorfor man overvejer køb af nye atomkraftværker. Man har netop - til USA's ærgrelse undersøgt mulighederne for at købe energi hos Iran og atomkraftværker hos bl.a. Frankrig. Ca. 1/3 af den producerede strøm bliver væk i transmission og ved tyveri.

Turisme. Indien har kun et par millioner turister om året, hvilket er overraskende sammenlignet med Thailand, der har langt flere eller f.eks. Spanien, der har mere en 10 gange så mange.

4. Besøg

Bombay Chamber of Commerce and Industry, BCCI

Formanden for Mumbai-kammeret gav udvalget en orientering om det indiske forretningsmiljø. BCCI blev etableret allerede i 1836 som en forening af virksomheder og er Indiens ældste handelskammer. 1750 mellemstore og store virksomheder, der har deres forretningshovedsæde i Mumbai, er medlemmer af kammeret. Handelskammeret har tilknyttet 15 bilaterale foreninger/udvalg, bl.a. et dansk-indisk udvalg. Mr. Naik, der er chef for Larsen & Toubro-virksomheden, er formand for det bilaterale dansk-indiske handelskammer-udvalg.

Reserve Bank of India

Direktøren for Indiens Nationalbank gennemgik kort Indiens økonomi og dens pengepolitik. Man havde en rente på 6 pct. og en inflation på godt 5 pct., hvor bl.a. stigende oliepriser påvirkede inflationen i Indien. En meget væsentlig eksportstigning på 20 - 30 pct. på et år, der er større end importstigningen, samt fortsatte udenlandske investeringer på måske 80 mia. USD pr. år, har været med til at gøre det muligt at have en vækst og velstandsstigning og samtidigt at sikre den indiske valuta. Rupeen er steget lidt i forhold til euro/pund og faldet lidt i forhold til USD.

Regeringens underskud på de offentlige budgetter på ca. 4 pct. årligt har måske medvirket til inflationspresset. Men Indiens Nationalbank har haft en tilstrækkelig stor valutabeholdning (140 mia. USD) til at skabe tillid til betalingerne og sikre valutarisk stabilitet, hvad der naturligvis er væsentligt for udenrigshandelen og for udlandets lyst til at placere investeringer i Indien.

Man havde netop fået den bedste credit-rating i de seneste 30 år.

Bombay Stock Exchange, BSE

Mumbai var englændernes port til Indien. Her kom engelske og andre skibe med forbindelse ikke mindst fra Europa. Herfra blev der tidligt etableret jernbaner ind i landet, og det er derfor ikke overraskende, at Indiens tidlige industrialisering havde et særligt tyngdepunkt her i Mumbai. Børsen i Mumbai er den ældste børs i Indien og endda i hele Asien, etableret allerede i 1875.

Direktøren for Børsen gav en briefing om institutionens historie og dens aktuelle betydning i Indiens økonomiske struktur. Børsen har – som de mange virksomheder, hvis aktier den handler – haft meget stor vækst i de senere år, jf.

BSE's aktieindeks, SENSEX, der havde passeret indeks 8.000 i september 2005 og har senere været omkring indeks 10.000.

Morgan Stanley Growth Fund

Morgan Stanleys Vækstfond drives af Morgan Stanley Investment Management Private Limited of India, der hører under Morgan Stanley og er Indiens største private vækstfond, der havde en startkapital på 218 mio USD. Stanley Morgan er en af verdens store investeringsbanker/finanshuse (amerikansk) med 600 kontorer i 27 lande.

Vækstfondsdirektøren fandt, at fonden kunne igangsætte og udvikle en række private virksomheder og deres initiativer, og dermed gøre det lettere for udenlandske og nationale investorer at starte og udvikle private virksomheder i Indien.

Mærsk Infotech Services India

Mærsk's Infotech India har ca. 1000 ansatte i Powai. De udfører en række interne opgaver for Mærsk, f.eks. kvalitetskontrol af transportladningsdokumenter, så dokumenterne fra shipping og transportfirmaer og fra Mærsk's egne kontorer checkes og udformes, så inputtet til logistikstyringssystemerne er fejlfrit, og som muliggør en korrekt transportplanlægning/transportstyring samt økonomistyring via Mærsk's intranet.

Man kan kalde det business service outsourcing/offshoring, hvis det overhovedet giver mening, når der er tale om en virksomhed som Mærsk, som har så stor en del af sine forretningsaktiviteter world wide.

Mærsk har tilsvarende business service-centre i Kina, Filippinerne og Costa Rica. Der ansættes unge medarbejdere, der har bachelor eller videregående business-uddannelse.

Larsen & Toubro Limited (L&T) Powai Works

L&T er et oprindeligt etableret af to danske cementingeniører, der kom til Indien i 1930'erne. Efter 2. verdenskrig fik de bl.a. importen af Caterpillar entreprenørmateriel til Indien. I dag er det Indiens største ingeniør- og konstruktionsvirksomhed med 18.000 medarbejdere. Virksomheden eksporterer til 45 lande og har derfor demonstreret en betydelig international konkurrencedygtighed. Erhvervsudvalget besøgte fabrikken i Powai, hvor man bl.a. producerer raketter (kroppen), som bruges i det indiske raketprogram, og f.eks. store trykbeholdere af stål.

L&T åbnede et IT-kontor i København i 2000 sammen med Rambøll Informatics, der siden har haft en god vækst.

L&T's direktør fortalte om virksomheden og viste rundt, og gjorde opmærksom på, at man i virksomhedens prioritering også lagde vægt på samfunds- og miljøansvarlighed. Således har virksomheden lavet en velfærdsfond for medarbejderne. I 2003 fik virksomheden en Mother Theresa-pris for samfundsansvarlighed.

L&T med danske aner betragter sig i dag som en 100 pct. indisk virksomhed med indisk ledelse og indisk kapital.

Suzlon Energy Ltd.

Suzlon er en ny indisk vindmølleproducent, der allerede få år efter etableringen er blandt verdens 5-10 største producenter og måske allerede har en værdi (prisen på aktierne) som verdens største producent. Der er 1500 medarbejdere, og man har en indisk markedsandel på 45 pct.

Man har allerede en teknisk udviklingsafdeling i Tyskland og en afdeling i Holland for udvikling og dimensionering af vinger. Suzlons internationale markedsføringskontor er placeret i Danmark (Århus), og man overvejer at etablere et forsknings- og udviklingselskab i Danmark for at få adgang til den store tekniske ekspertise, der er her. I den forbindelse var man naturligvis optaget af eventuelle støttemuligheder. Hvis disse ikke var attraktive, så man Tyskland som en alternativ placeringsmulighed for denne R&D-afdeling. Ikke mindst på baggrund af Indiens store energiimport, har landet planlagt en forholdsvis hurtig forøgelse af anvendelse og produktion af vedvarende energi. Således forventer man i 2012 at have ca. 10 pct. af energien fra bl.a. vandkraft, vindkraft og solenergianlæg. I en række områder af Indien er der mere vind end i Danmark. Her forventes en særlig stor udvikling af vindindustrien. Flere fabrikker havde opført vindmølleparker ved fabrikken, således f.eks. nogle udenlandske og indiske bilfabrikker. Suzlon forventede fortsat stor vækst.

Federation of Chambers of Commerce & Industry, FICCI

Det indiske Industriråd blev etableret i 1927 på forslag af (bl.a.) Mahatma Gandhi. Det er Indiens ældste industriråd med 1500 virksomheder og 500 handelskamre som medlemmer. Organisationen har haft stor betydning for Indiens økonomiske og erhvervsmæssige udvikling op til og efter uafhængigheden i 1949. FICCI har 34 (sektor/branche)udvalg. Organisationen fremlagde i 2004 et bud på en national 5-årsplan, der kunne sikre 10 pct. årlig vækst i den indiske økonomi og produktion (BNP). Ifølge organisationen har man haft stor indflydelse på regeringens økonomiske og erhvervsmæssige politik gennem årene.

Parliament's Committees on Commerce & Industry

Udvalget besøgte det indiske parlaments underhus og blev først modtaget af formanden for forsamlingen, Sommath Chatterjee, der er en vigtig politisk figur i Indien. Formanden ville ikke indgå i politiske diskussioner med gæsterne, men gav udtryk for, at Indien fordomsfrit ville indgå samarbejde med andre lande (f.eks. Iran), hvis man fandt det attraktivt for Indien. Det fremgik inddirekte, at man ikke fandt det indlysende, at man alene skulle følge f.eks. USA's ønsker og interesser. Indien spiller nu en meget selvstændig (regional stormagts)rolle internationalt og i politiske forhandlinger, således har man som eksempel været meget aktiv i WTO-forhandlingerne sammen med Brasilien og en gruppe 3. verdenslande.

Udvalget havde efterfølgende et meget venskabeligt møde med søsterudvalget, der gav udtryk for, at de kunne have lyst til at genbesøge udvalget og det danske Folketing. Værterne gav udtryk for meget positiv holdning til yderligere samarbejde og samhandel med Danmark.

ILO (Den Internationale Arbejdsorganisation) + Hind Mazdoor Sabha Trade Union

Ud af Indiens mere end 1 mia. indbyggere er mere end 400 mio. arbejdere, hvoraf dog kun godt 30 mio. er organiserede i fagforeninger, der i et vist omfang er konkurrerende. Fagforeningerne er svage, fordi de kun har en meget lille dækningsgrad, særligt uden for den offentlige sektor, og også fordi der ofte er tale om løsarbejdere/kontraktsarbejdere.

FN-særorganisationen ILO har bl.a. med dansk eksperthjælp bistået med sikring af arbejderne rettigheder på nationalt niveau (lovgivning) og lokalt i virksomhederne.

Overgangen fra delvis central planlagt økonomi for en række sektorer til markedsøkonomi med lavere todsatser og med stadig flere nationale og internationale private virksomheder i konkurrence har også påvirket fagforeningernes handlemuligheder og udvikling.

KRING Technologies

KRING Technologies A/S har en afdeling med 25 medarbejdere i København og 120 medarbejdere i det indiske selskab. Man har yderligere 30 ansat i en afdeling i Ukraine. Man sælger softwareudvikling og IT-rådgivning og er en af de større skandinaviske udbydere af offshore IT-ydelser. Den indiske afdeling ligger i IT-centeret Gurgaon uden for Delhi.

NASSCOM

Den indiske IT-brancheforening for IT-software- og IT-Service-virksomheder har næsten 1000 medlemmer, heriblandt 100-200, der er datterselskaber af større internationale IT-virksomheder. Udvalget fik en briefing (hos medlemsvirksomheden Wipro) om brancheforeningen. Man lagde meget vægt på, at det var afgørende for fortsat stærk udvikling af den indiske IT-industri, at der var frihandel, hvilket NASSCOM politisk har arbejdet meget stærkt for i Indien.

Wipro Infotech/Wipro Limited

Wipro blev etableret i 1945 med hovedvægt på produktion af planteolier. Mr. Premji, der grundlagde virksomheden er stadig majoritetsejer, men de seneste 20 år er virksomheden drejet over mod koncentration om salg af også meget avanceret IT-service, IT-rådgivning og IT-produkter. Wipro er ledende i branchen med hovedkvarter i det indiske "Silicon Valley", der er udviklet i det sydindiske højland i Bangalore-byområdet.

Wipro har samarbejdsprojekter, herunder forsknings- og udviklingsprojekter med en meget stor vifte af også store udenlandske virksomheder og forskningsinstitutioner, i øvrigt også med Ålborg og Århus universiteter.

Biocon

Denne biotekvirksomhed er etableret omkring 1980 og regnes for en af Indiens førende, der ikke kun udvikler og producerer enzymer, men en bred vifte af biofarmaceutiske produkter, særligt på health care-området – altså lidt svarende til Novo i Danmark og er i øvrigt Indiens største producent af insulin, hvor man er ved at afprøve en verdensnyhed med oralinsulin. Selskabet ejes af en kvinde, Kiran Maziundar, der er blandt Indiens mest velhavende.

Man har etableret et selskab, der er specialiseret i behovs- og forbrugsanalyser samt i klinisk afprøvninger af nye præparater, herunder human afprøvning af ny medicinprodukter, som også kan udføres langt billigere i Indien.

Virksomheden har sideløbende etableret en meget stor fond, der udvikler og implementerer store analyse-, lærings- undervisnings-, sundheds- og miljøudviklingsprogrammer i en række indiske delstaters landområder med udstrakt brug/uddeling af IT-hjælpe midler og -programmer.

Danish Steel Cluster

Efter at udvalget havde haft fokus på den indiske biotek og IT-sektor fandt flere det spændende at se et smedeværksted/maskinfabrik. Et af hovedprodukterne var produktion af nye forme til glasfibervinger til vindmøllefabrikker i Indien.

Man kunne også se en mindre produktion af udendørs rustfri stål- havekøkkenborde, der var et af de produkter, hvor man var underleverandør for en dansk virksomhed.

Direktøren fortalte, at det havde været forholdsvis ukompliceret at etablere sig i Indien, og man havde købt et grundstykke, der gav mulighed for udvidelse, hvis det blev nødvendigt.

Transportomkostningerne til Danmark var forholdsvis beskedne i forhold til de sparede lønomkostninger, som den forholdsvis håndværksprægede produktion medførte. Der var ikke mangel på kvalificeret og stabil arbejdskraft.

Industrialiseringsfonden for Udviklingslandene (IFU) havde indskudt knap halvdelen af startkapitalen, det danske firma Steel Partner Denmark A/S, resten.

LM Glasfiber (India) Ltd.

LM Glasfiber startede som møbelfabrik, skiftede senere til produktion af glasfiberbåde og er nu ekspert i vindmøllevinger. Siden 1993 har LM også en del af produktionen uden for Danmark, idet man etablerede fabrik i Indien. I de forløbne to årtier er produktionen af vindmøller i Indien øget med 20 pct. årligt, hvilket har været et meget positivt udviklingspres for LM.

Fabrikken støber vinger i alle størrelser til en række mølleproducenter, bl.a. Suzlon og Vestas. LM-produktionen dækker ca. 40 pct. af vingerne til det indiske marked.

Udvalget fik ud over den interessante orientering en rundvisning på fabrikken, hvor man så produktion af både store og små vinger.

LM havde for nylig reorganiseret sin markedsopdeling, så fabrikken i Indien fremover skulle levere til Indien, dele af Arabien, Kasakhstan og andre markeder i regionen. LM har en udviklingsafdeling, men kunderne står selvfølgelig også i nogle tilfælde for egen designudviklingen.

Avesthagen

Da virksomheden blev startet i 1998 var det med udgangspunkt i udnyttelse af plantemedicin. Nu er det en biotekvirksomhed med ca. 160 ansatte, som har fire hovedområder:

- 1) videnskabelig evaluering og udnyttelse af bioaktiver fra den traditionelle indiske plantemedicin,
- 2) farmaceutisk og diagnostisk program for forskning og udvikling med globale partnere indenfor life sciences,
- 3) bioterapeutisk program, hvor der udvikles 11 bio-lignende molekyler sammen med en partner, som klargøres til markedsføring,
- 4) agri-biotek-området, hvor man udvikler sæd/korn til landbrugets fødevareproduktion.

Direktionen lagde i deres gennemgang vægt på, at Avesthagen som et privat indisk firma måtte afkorte udviklingsperioden frem til kommerciel lancering som patent eller som produkt mest muligt, fordi man ikke kunne få offentlige forsknings- og udviklingsmidler, men skulle skaffe hurtig pay-back fra produkterne for at klare udviklingen for egne midler.

"Art of Living" Endelig havde delegationen besøg af Pia Skov fra "Art of Living", som er en verdensomspændende indisk religiøs-social bevægelse med gurun Sri Sri Ravi Shankar i spidsen. Den virksomhedsleder, der havde inviteret hende til at give delegationen en frokostbriefing, var selv engageret i sammes gurus bevægelse og gjorde opmærksom på, at i Indien var det udbredt at sammentænke det spirituelle med hverdags- og arbejdslivet - langt mere end det er tilfældet i vesten. Guruen afholdt i øvrigt 25 års jubilæum i Bangalore, mens vi var der, og mere en én million mennesker deltog i jubilæumsmøderne.

Bilag 1

Elefanten vs. Tigeren

Erhvervsudvalget fik under rejsen i en række tilfælde præsenteret forskelle mellem Indien (elefanten) og Kina(tigeren).

	Indien (elefanten)	Kina (tigeren)
Styreform	Demokrati På sigt mere stabilt	Oligarki/oplyst ene- vælde
Befolkning	1,2 mia.	Godt 1 mia.
Aldersfordeling	Får først aldringspro- blemer om ca. 40 år	Får aldringsproblemer om ca. 20 år (1 barnspo- litikken)
Virksomhedstype	Vidensproduktion	Maskinproduktion Masseproduktion i sto- re serier
Medarbejderkategori	White-collar /industriarbejder	Blue-collar /kontomedarbejder
Udenlandske inve- steringer	Ca. 50-80 mia. USD pr. år	Ca. 350 mia. USD pr. år
Vækst	8-10pct.??	10-12 pct??
Valutakursdannelse	Markedsorienteret	Politisk bestemt
Vækst i landdistrik- ter	Kongrespartiet vandt på en styrket landud- viklingspolitik	Har politik om styrkel- se af vestlige (land) provinser
Fattigdom	Relativt fald (pct. af be- folkning, der er fattige falder)	Absolut fald (antal fat- tige falder)